

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

«Природно-ресурсний потенціал Поморянської ТГ
Львівської області»

Курсова робота

Студента 4 курсу ГРН-41
спеціальності 103 Науки про Землю
спеціалізації «Ґрунтознавство і експертна
оцінка земель»

Пуківський Назар

Науковий керівник:

Іванюк Галина Станіславівна

Національна шкала 4

Кількість балів: 81 Оцінка: ECTS B

4.12.2023р.
до ґрунту
40 балів

Члени комісії:

З.П.

(підпис)

Паньків З.П.

(прізвище та ініціали)

А.А.

(підпис)

Кирильчук А.А.

(прізвище та ініціали)

І.Я.

(підпис)

Папіш І.Я.

(прізвище та ініціали)

Львів – 2023 р.

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Умови ґрунтотворення території досліджень	5
1.1. Клімат	6
1.2. Геоморфологічні особливості	7
1.3. Геологічна будова та ґрунтотворні породи	8
1.4. Гідрогеологічні умови та умови зволоження ґрунтів	9
1.5. Рослинність	10
Розділ 2. Ґрунти території досліджень та їхнє поширення	12
Розділ 3. Методика оцінки ресурсів природно-господарського територіального комплексу	16
3.1.	16
3.2.	17
3.3.	18
Розділ 4. Оцінка природно-ресурсного потенціалу Поморянської ТГ Львівської області	22
4.1.	22
4.2.	23
Висновки	25
Список використаної літератури	26

Вступ

Актуальність досліджень. В умовах, коли обмежені можливості підвищення продуктивності земель за рахунок застосування добрив, проведення меліорації та високого рівня механізації робіт, значно зростає роль територіального розміщення сільськогосподарських культур відповідно до їхніх вимог до умов вирощування та обробітку (світло, тепло, волога, родючість, якість рельєфу) та посилюється значення диференціації й адаптації агротехнологій до місцевих ґрунтово-кліматичних умов. Відповідно, зростає актуальність науково обґрунтованого узгодження управлінських рішень із наявними у розпорядженні господарств ресурсами.

У процесі діяльності сільськогосподарських підприємств активно використовуються природні, трудові, матеріально-технічні та фінансові ресурси, що у сукупності формують єдиний ресурсний потенціал господарства. Забезпеченість господарств ресурсами та ефективність їхнього використання визначають економічний стан господарств і рівень життя населення. Оскільки результати господарської діяльності є наслідком взаємодії між усіма ресурсами, то оцінка ресурсного потенціалу загалом має економічний сенс лише за сукупного вивчення системи "природні ресурси - господарські ресурси - результати діяльності".

Природно-ресурсний потенціал сільськогосподарських територій складається з поєднання агрономічної якості ґрунтів, рельєфу і клімату, що використовуються. У сукупності вони визначають доцільну структуру угідь і культур, які вирощують, спеціалізацію виробництва господарства.

Ми вивчали природно-ресурсний потенціал Поморянської територіальної громади Золочівського району Львівської області. Район славиться родючими ґрунтами, сприятливими для сільськогосподарського виробництва. У Поморянській територіальній громаді землеробство та сільське господарство є важливими галузями. Фермери та селяни вирощують зернові

культури, овочі, плодови дерева та інші культури. Це допомагає забезпечувати місцеве населення харчовими продуктами та сприяє економічному розвитку регіону.

Детально ми вивчали ґрунти та природні ресурси колишньої Поморянської селищної ради Золочівського району, яка тепер є частиною одноіменної територіальної громади. Найсуттєвішою проблемою ґрунтів цього регіону (Гологоро-Кременецька височина) є розвиток водної ерозії, адже суттєву частку займають схили різної крутизни. Найродючішими ґрунтами території є чорноземи та сірі лісові ґрунти, які займають 75% площі території Поморянської селищної ради, 72% площ цих ґрунтів зазнали різного ступеня змитості.

Об'єкт дослідження – природно-ресурсний потенціал Поморянської ТГ Львівської області.

Предмет дослідження – агрономічна якість ґрунтів, рельєфу та клімату Поморянської ТГ.

Мета досліджень – вивчити природно-ресурсний потенціал території Поморянської ТГ Львівської області.

Для досягнення мети, вирішували такі **завдання**:

1. Вибір методики оцінки природно-ресурсного потенціалу території Поморянської ТГ Золочівського району Львівської області.
2. За результатами ґрунтових обстежень попередніх років вивчити морфологічні, фізичні, фізико-хімічні властивості ґрунтів території досліджень, оцінити ґрунтові ресурси Поморянської селищної ради Золочівського району Львівської області.
3. Вивчити агрокліматичні ресурси території досліджень.
4. За набором показників якості ґрунтів, рельєфу та агроклімату, здійснити комплексну оцінку природно-ресурсного потенціалу території Поморянської ТГ Золочівського району Львівської області (апробація методики).

Розділ 1

Умови ґрунтоутворення території досліджень

За адміністративно-територіальним устроєм територія Поморянської територіальної громади входить до складу Золочівського району Львівської області. До складу громади входять смт Поморяни і 20 сіл: Жуків, Кропивна, Роздоріжне, Шпиколоси, Ремезівці, Підгір'я, Коропець, Бібщани, Нестюки, Загора, Кульби, Надільне, Торгів, Богутин, Поляни, Чижів, Махнівці, Красносільці, Сновичі, Коропчик (рис. 1.1).

Площа територіальної громади сягає 207.4 км², чисельність населення – 7469 осіб.

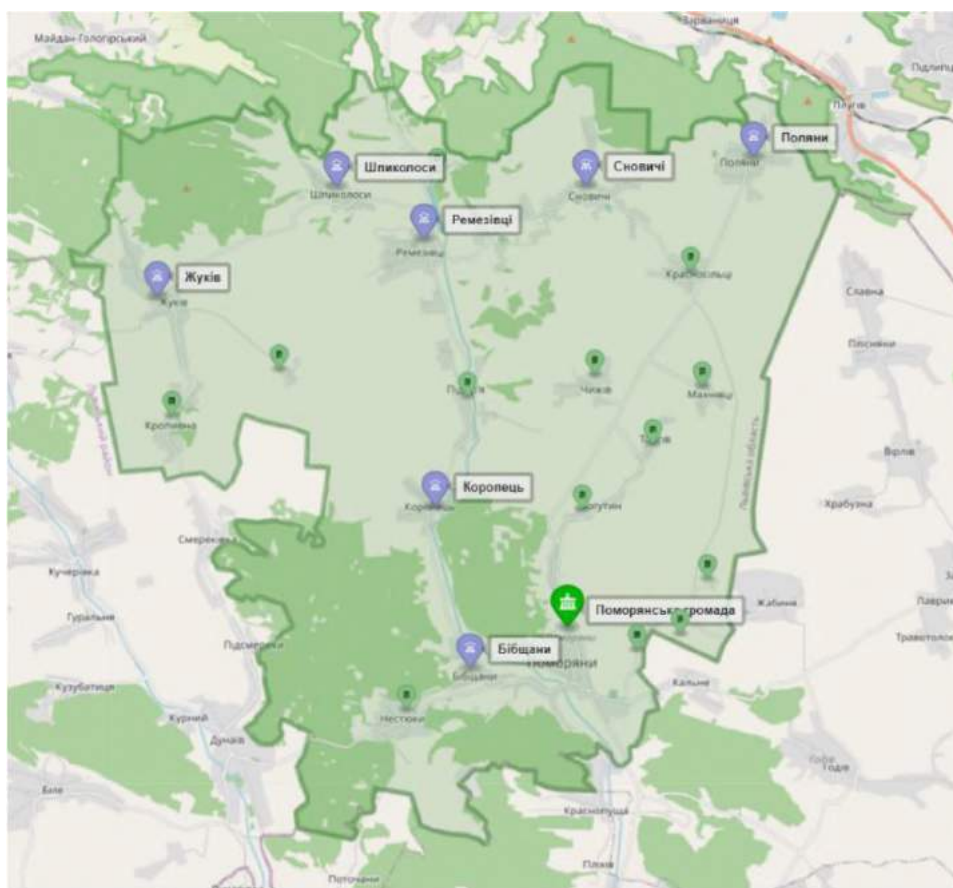

Рис. 1.1 Територія Поморянської територіальної громади Золочівського району Львівської області [4]

1.1. Клімат

Відповідно до агрокліматичного районування України, територія досліджень належить до вологої помірно-теплої зони, підзони достатнього зволоження [1]. Клімат території помірно-континентальний з чітко вираженими сезонами року. Середньорічна величина сумарної сонячної радіації становить 95 – 100 ккал/см². Річна сума радіаційного балансу дорівнює приблизно 40 ккал/см² [3].

Середньорічна температура повітря становить 6,8–7,4°C. Найтеплішим місяцем року є липень з середніми температурами повітря від +17,6 до +18,5°C. Найнижчі температури простежують у січні (від -4,4 до -4,7°C). Амплітуда річних коливань температури – 22–23°C.

Середня максимальна температура повітря в липні становить 24,3–24,7°C, а абсолютний максимум припадає на серпень (+37– +38°C). Середня мінімальна температура січня –7,9°C; абсолютний мінімум у лютому –36°C.

Таблиця 1.1

Середньорічні температури і середня кількість опадів за даними метеостанції м. Золочів

Місяці	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	За рік
Температура, °C	-4.4	-3.2	1.1	7.6	13.7	16.2	18.0	17.0	13.0	8.2	2.3	-2.0	7.3
Кількість опадів, мм	30	28	39	53	74	106	106	84	58	47	44	36	705

Середня багаторічна сума опадів коливається в межах від 664–705 мм у західній частині Гологоро-Кременецького горбогір'я, до 596 мм у його східній частині [1]. Найвологішими місяцями є червень та липень (кількість опадів становить відповідно 80–100 та 90–106 мм). Найменше опадів випадає у лютому – 27–28 мм. Загалом, протягом теплого періоду року (квітень–жовтень) випадає 443–528 мм опадів, а холодного (листопад–березень) – 153–177 мм. Коефіцієнт зволоження становить 1,6–1,8.

1.2. Геоморфологічні особливості

Згідно з геоморфологічним районуванням України територія досліджень розташована в межах геоморфологічного району Гологоро-Кременецької структурно-ерозійної височини, підобласті Подільської височини, області Волино-Подільської височини, провінції полігенної рівнини України [2].

Більшість учених схиляється до тектоніко-денудаційної теорії походження Гологоро-Кременецького уступу. У післятортонський час територія західного Поділля піднялась над рівнем моря. Новітні рухи в Гологоро-Кременецькій зоні (середній сармат – пізній пліоцен) створили передумови для формування Північно-Подільського уступу, приуроченого до палеогенового (передтортонського) вододілу. Водночас, палеогеновий вододіл успадкував підняття палеозойського фундаменту. Тектонічні підняття в області Південної Волині та Малого Полісся у сарматський і верхньопліоценовий час спричинили інтенсивно-регресивну ерозію рік басейнів Західного Бугу та Прип'яті. Перехоплюючи верхів'я подільських рік вони руйнували міоценові відклади Побужжя та "відсували" післяміоценовий вододіл на південь. У такий спосіб Гологоро-Кременецький уступ зафіксував передтортонський вододіл [3].

Гологоро-Кременецький кряж – це комплекс переважно денудаційних форм рельєфу, складених слабкодислокованими породами міоцену. Він простягається від гори Хом (440 м) поблизу с. Гринів на північний схід до долини р. Збитенки. Рельєф кряжа дуже складний. Він зумовлений специфікою залягання і складу порід, які визначають особливості долин та вододільних просторів.

У межах Поморянської селищної ради поширена заплава річки Золота Липа та її приток. Це знижена рівнина, шириною до 500-800 м.

За характером рельєфу і крутизною схилів на території землекористування виявлено таке розподілення земель : на площах крутизною схилів 0-1⁰ знаходиться 742.8 га, на площах з крутизною 1-2⁰ -

493,7 га, 2-3⁰ - 632,1 га, 3-5⁰ - 678,7 га, 5-7⁰ - 401,0 га, 7-10⁰ - 182,9 га, 10-15⁰ - 72,8 га, та 15⁰ - 71,9 га [15].

1.3. Геологічна будова та ґрунтоутворні породи

Згідно з тектонічним районуванням території України Гологоро-Кременецьке горбогір'я розташоване в південно-західній частині Східно-Європейської платформи, у західній частині геоструктурної області Волино-Подільської плити; крайня західна частина приурочена до Галицько-Волинської западини [4].

Четвертинні відклади утворюють майже суцільний покрив потужністю 20–25 м і більше. Їх немає лише на крутих денудаційних ділянках схилів горбогір'я. Відклади належать до різних генетичних типів і дуже строкаті за літологічним складом. За віком утворення їх поділяють на нижньо-, середньо-, верхньоплейстоценові та голоценові. Виражені комплексом континентальних утворень елювіального, делювіального, алювіального та інших генетичних типів [4].

Делювіальні та пролювіальні лесоподібні відклади вирізняються шаруватістю вздовж схилу, містять прошарки і включення грубозернистого матеріалу. Це суглинки жовтуватого-палевого кольору, макропористі, з вертикальною тріщинуватістю.

Щільність будови лесоподібних суглинків коливається в межах від 1,49 до 1,75 г/см³, щільність твердої фази – 2,61–2,62 г/см³. Загальна шаруватість становить 33–43 %. Число пластичності змінюється від 4,3 у делювіальних лесоподібних суглинках до 12,5 у відкладах пролювіального походження [7].

Потужність лесоподібних відкладів становить переважно 5–6 м, які збільшуються у східному напрямі (10–12 м поблизу Кременця). Вверх по схилу їхня потужність різко зменшується. Потужність горизонтів похованих ґрунтів (горохівського, дубнівського) не перевищує, як звичайно, 0,5–0,8 м [7].

Сучасні алювіальні відклади характерні для широких і часто заболочених заплавл Ікви, Вілії та інших річок, що дрениують північну частину

Поділля. Виражені вони русловими піщаними та заплавними супіщано-суглинистими утвореннями різної потужності.

Отже, домінуючими ґрунтоутворюючими породами на території Гологоро-Кременецького горбогір'я є лесоподібні суглинки, на яких сформувалися ясно-сірі та сірі лісові ґрунти, темно-сірі опідзолені ґрунти і чорноземи опідзолені. Сучасні відклади мають обмежене поширення, тому слугують материнськими породами лише на локальних ділянках. Однак, їхня строкатість та часта зміна у просторі спричинює неоднорідність ґрунтового покриву та веде до утворення літолого-диференційованих ґрунтових комбінацій.

1.4. Гідрогеологічні умови та умови зволоження ґрунтів

Відповідно до гідрогеологічного районування України територія Гологоро-Кременецького горбогір'я розташована в межах Волино-Подільського артезіанського басейну, в гідрогеологічних районах II порядку Волино-Подільської плити і Галицько-Волинської западини [4].

Водоносні горизонти Гологоро-Кременецького горбогір'я пов'язані як з осадовими, так і з кристалічними породами. Найпоширенішими є тріщинні во-ди у верхньопротерозойських, кембрійських, девонських, кам'яновугільних та верхньокрейдових відкладах.

Через велику глибину залягання, незначні дебіти, високу мінералізацію підземні води верхнього протерозою та палеозою не мають практичного вико-ристання та не впливають на процеси формування СГП.

Води антропогенових відкладів використовують для водопостачання у сільській місцевості.

Завдяки високому рівню залягання, ґрунтові води інтенсивно впливають на процеси ґрунтоутворення, спричинюють перезволоження, оглеєння, заболо-чення ґрунтів, посилюючи тим самим строкатість ґрунтового покриву.

За характером водного живлення і ступенем зволоження всі ґрунти господарства з врахуванням їх генезису, гранулометричного складу ґрунтоутворюючих порід поділяють на 5 груп.

До першої групи автоморфні вододільні та схиліві нормально зволожені неоглеєні ґрунти, які зволожуються за рахунок атмосферних опадів. Площа їх 183,4 га.

До другої групи віднесено напівгідроморфні вододільні і схиліві ґрунти зволожені глеюваті та поверхно-глеюваті, які мають промивний і періодично застійно-промивний характер водного режиму за рахунок вод атмосферних опадів, які затримуються в профілі ґрунтів у зв'язку з низькою їх фільтраційною здатністю. Площа їх 2656,7 га.

В третю групу входять гідроморфні перезволожені глейові ґрунти, які зволожуються водами атмосферних опадів і підґрунтовими водами. Площа 411,0 га.

В четверту групу – гідроморфні заболочені ґрунти низин, западин та річкових долин об'єднуються ґрунтові відміни надмірного зволоження при неглибокому заляганні рівня ґрунтових вод. Площа 25,5 га [15].

1.5. Рослинність

Згідно зі схемою геоботанічного районування України територія належить до Європейської широколистяно-лісової області, Східноєвропейської провінції, Західноукраїнської підпровінції, Кременецько-Хотинського округу, Гологоро-Вороняківського та Кременецького районів [4].

Природна рослинність представлена лісовими, лучними, степовими та болотними угрупованнями і займає приблизно третину площі горбогір'я. Ліси займають близько 35% площі; декілька відсотків припадає на луки та степи.

У розміщенні лісів є чітко виражена висотна закономірність: найбільш підвищені ділянки займають букові ліси, нижче поширені дубово-грабові і грабові, біля підніжжя схилів – дубові ліси.

Чагарники займають порівняно невеликі площі та представлені формаціями вишні степової, таволги середньої, терну колючого.

Степова рослинність збереглася фрагментарно. Її поширення залежить від експозиції схилів, едафічних умов та ступеня зволоження. Вона представлена різнотравно-типчаквою, різнотравно-типчаквою-осоковою формаціями. Формації келерії сизої та різнотравно-типчаквою-ковилові піщані поширені на сарматських пісках. До вапнякових скель і вапнякових осипищ приурочені формації типчини сизої та вівсюнця Бессера. На стрімких схилах, де немає суцільного рослинного покриву, ростуть поодинокі скельні види: вівсюнець пустельний, цибуля гірська, самосил передгірний та інші.

Розділ 2

Ґрунти території досліджень та їхнє поширення.

Згідно з природно-сільськогосподарським районуванням територія Поморянської ТГ належить до Перемишлянського природно-сільськогосподарського району, Дністровсько-Західнобузького округу, Західної провінції лісостепової зони.

Таблиця 2.1

Фрагмент схеми природно-сільськогосподарського районування України [3]

Природно-сільськогосподарські				Сільські та селищні ради
зона	провінція	округ	район	
Лісостепова	Лісостепова Західна	Дністровсько- Західнобузький	Перемишлянськ ий (04)	Полянська, Підлипецька, Підгайчиківська, Ремезівцівська, Словітська, Сновицька, Струтинська, Шпиколоська, смт Поморяни, Бібщанська, Коропецька, Гологірська, Жуківська, Колтівська, Вороняцька

За ґрунтово-географічним районуванням, розробленим викладачами кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів (2016 р.) [11], територія досліджень належить до Гологоро-Кременецького ґрунтового округу Розтоцько-Опільського краю широколистяно-лісової ґрунтово-біокліматичної зони ґрунтово-географічної країни Східно-європейська рівнина.

Гологоро-Кременецький округ висотнопорядкованих ерозійно-деревopodobних поєднань-варіацій сірих і темно-сірих лісових глеюватих ґрунтів з чорноземами опідзоленими глеюватими, лучно-чорноземними і лучними ґрунтами. Цей округ простягається вузькою смугою вдовж Малого Полісся на північний схід від р. Зубра до р. Вілія (у Тернопільській області). У північній частині округу найбільше поширені висотнопорядковані поєднання-мозаїки слабоопідзолених глеюватих ґрунтів з рендзинами і дерновими літогенними ґрунтами високих півостровів і останців, і з дерново-слабопідзолистими і дерновими глеюватими ґрунтами [4]. Межі округу приблизно збігаються з

геоморфологічним районом Гологоро-Кременецького горбогір'я. Це найвище піднята і глибоко розчленована частина Подільської височини. Повсюдно поширене поверхневе і профільне оглеєння ґрунтів, а також значний розвиток ерозії, що створює видову строкатість ґрунтового покриву, складну конфігурацію елементарних ґрунтових ареалів і ґрунтових комбінацій. На крутих схилах багато дернових ґрунтів, що входять до складу поєднань-варіацій опідзолення-оглеєння як мозаїки. Чорноземи опідзолені займають третину від усієї території округу. Найвищі елементи рельєфу представлені комплексами сірих і темно-сірих лісових поверхнево-глеюватих ґрунтів.

Ми вивчали ґрунти колишньої (за старим адміністративно-територіальним устроєм) Поморянської селищної ради. Площа ради сягала 6,521 км². До її складу входили такі населені пункти: смт Поморяни, с. Богутин, с. Загора, с. Кульби, с. Надільне, с. Торгів.

Найбільші площі в межах Поморянської селищної Ради Золочівського району Львівської області займають чорноземи та темно-сірі, сірі лісові ґрунти різного ступеня змитості. Також поширені дерново-карбонатні та гідроморфні ґрунти (табл. 2.1, рис. 2.1, 2.2).

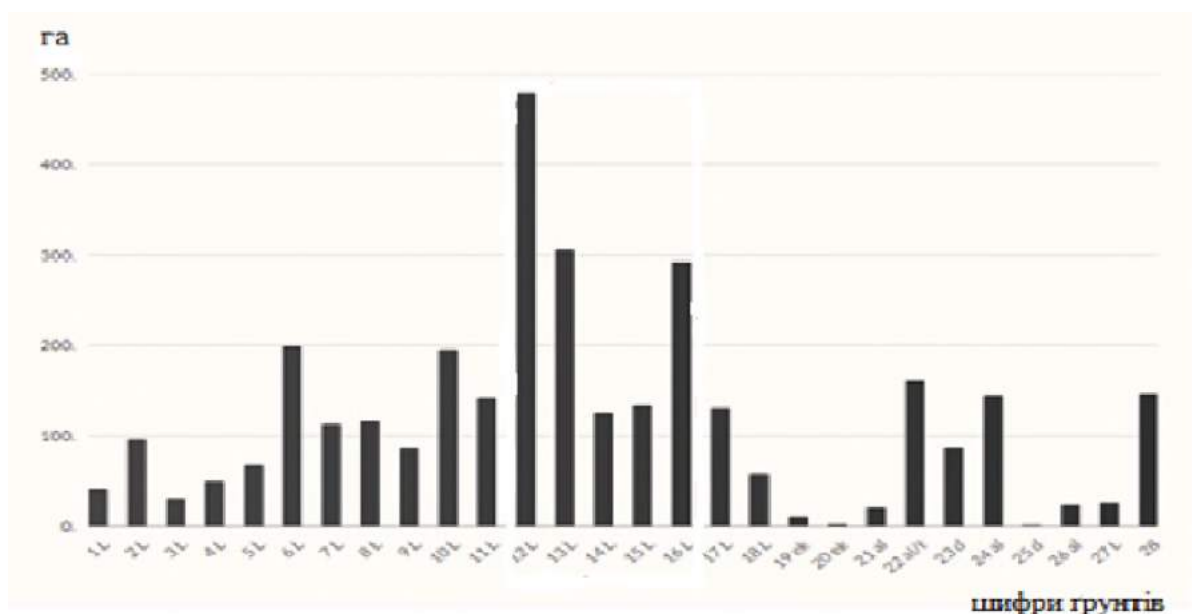
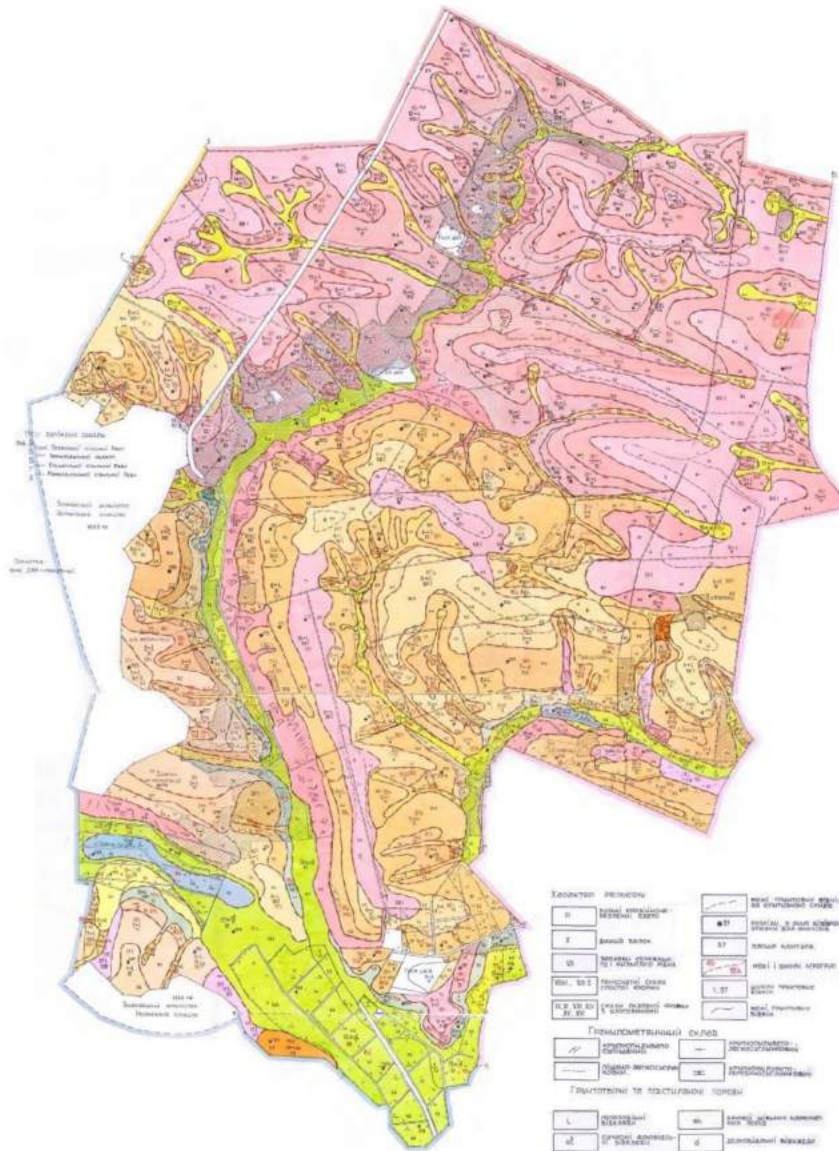

Рис. 2.1. Площі ґрунтів Поморянської ТГ Золочівського району Львівської області (назви ґрунтів наведені у табл. 2.1)

Умовні позначення

Шифр агрогрупи	Назва агропродуцційних груп ґрунтів	Кратичка	Загальна площа в га	Відсоток площі	
37г	Сіні опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти з поверхневим дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 3)	VIІІ 2-3 102 IX 2-3 304	406	10,1	
38г	Сіні опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 2)	IX 2-3 44 XI 2-3 856	900	22,5	
39г	Сіні опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти на лесових вилізах (шифр 3)	VI 5-5 124 VII 5-7 175	300	7,5	
45г	Чорноземні опідзолені ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 0-1 150 VII 1-2 291,7 IX 2-3 26,6	508,3	12,7	
47г	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 0-1 24 VII 1-2 43,9 IX 2-3 3,1	71	1,8	
47д	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 2)	VI 0-1 18,7 VII 1-2 36,1 IX 2-3 2,6	57,4	1,4	
45д	Чорноземні опідзолені ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 0-1 21,5 VII 1-2 236,3 IX 2-3 55,9	303,7	7,6	
49г	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 2)	VI 0-1 3,1 VII 1-2 54,8 IX 2-3 6,5	64,4	1,6	
49д	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 0-1 11,8 VII 1-2 46,8 IX 2-3 11,8	66,4	1,6	
50г	Чорноземні опідзолені ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 3-5 14,3 VII 3-7 10,1 IX 2-3 124,7	149,1	3,7	
50д	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 2-3 110,1 VII 3-5 88,8 IX 2-3 10,1	209	5,2	
50д	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	IX 2-3 184 XI 2-3 185,3 XII 3-5 4,1	373,4	9,3	
51г	Чорноземні опідзолені ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 3-5 41 VII 3-7 128,8 IX 2-3 107,6 XI 3-5 48,5	226	5,6	
51д	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 3-5 42,9 VII 3-7 49,7 IX 2-3 18,5	111,1	2,8	
51д	Темно-сірі опідзолені поверхнево-гумусові з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VI 3-5 18,8 VII 3-7 76,8 IX 2-3 11,6	107,2	2,7	
103а	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	XII 5-7 99	2,5	0,06	
104д	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	XII 5-7 6,0	0,15	0,004	
111д	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VII 1-2 57,5	1,4	0,04	
141а	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	V 0-1 1,3	0,003	0,0001	
146	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VII 0-1 63,7	1,6	0,04	
170г	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	V 0-1 86,4	2,1	0,05	
181г	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VII 0-1 80,1	2,0	0,05	
181д	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	VII 0-1 304,2	7,6	19,0	
200г	Лісово-дернові ґрунти з крилоподібним дерно-суглинковим ґрунтом на лесових вилізах (шифр 1)	V 0-1 130,6	3,2	0,08	
205	Землі та ґрунти ґрунти ґрунти на лесових вилізах (шифр 2)	XIV 2-3 261	6,5	0,16	
217	Винози поміж (шифр 28)	XV 0-1 24,3 XVI 0-1 11,9	36,2	0,9	
Разом окремо-окремо				3876,1	97,4
з них по території району				335,0	8,4
Морозостійкі				1059,3	26,8
Всього земель з межами				4314,3	100,0

Рис. 2.2 Картохема агропродуцційних груп ґрунтів Поморянської селищної ради Золочівського району Львівської області (за матеріалами ґрунтових обстежень НДЛ-50, 1994 року)

Таблиця 2.1

Номенклатурний список ґрунтів Помор'янської селищної ради Золочівського району Львівської області (за старим адміністративним устроєм)

Шифр ґрунту	Назва ґрунту	Гранулометричний склад	Ґрунотворна порода	Площа, га
1 L	Сірі лісові поверхнево-глеюваті	Крупнопилувато-легкосуглинкові	Лесоподібні відклади	40,6
2 L	Сірі лісові поверхнево-глеюваті середньозмиті			95,2
3 L	Сірі лісові поверхнево-глеюваті сильнозмиті	-/-		29,7
4 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті	-/-		49,5
5 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті слабозмиті	-/-		67,4
6 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті слабозмиті з плямами середньозмитих 30%-50%	-/-		198,9
7 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті середньозмиті з плямами сильнозмитих 30%-50%	-/-		112,6
8 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті	Крупнопилувато-середньосуглинкові	116,2	
9 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті слабозмиті		86,3	
10 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті середньозмиті		195,0	
11 L	Темно-сірі опідзолені поверхнево-глеюваті сильнозмиті		141,6	
12 L	Чорноземи опідзолені глеюваті	Крупнопилувато-легкосуглинкові	479,2	
13 L	Чорноземи опідзолені глеюваті слабозмиті		305,1	
14 L	Чорноземи опідзолені глеюваті середньозмиті		124,7	
15 L	Чорноземи опідзолені глеюваті середньозмиті з плямами слабозмитих 30%-50%		134,0	
16 L	Чорноземи опідзолені глеюваті сильнозмиті		292,0	
17 L	Опідзолені глеюваті намиті	-	Делювіальні відклади	130,6
18 L	Лучно-чорноземні	Крупнопилувато-середньосуглинкові	Лесоподібні відклади	57,5
19 ek	Дерново-карбонатні	Піщано-легкосуглинкові	Елювій щільних карбонатних порід	9,9
20 ek	Дерново-карбонатні середньозмиті	Крупнопилувато-середньосуглинкові		2,0
21 al	Дерново глибокі глейові карбонатні	Піщано-легкосуглинкові	Сучасний елювій	20,2
22 al/t	Лучні глейоваті карбонатні	Крупнопилувато-середньосуглинкові	Сучасний елювій підстелений з глибини 0.5-10м торфом	160,5
23 d	Лучні глейові намиті	Крупнопилувато-легкосуглинкові	Делювіальні відклади	86,6
24 al	Лучні глейоваті карбонатні намиті	Крупнопилувато-середньосуглинкові	Сучасний елювій	143,7
25 d	Лучно-болотні карбонатні	Крупнопилувато-супіщані	Делювіальні відклади	1,3
26 al	Торфовища низинні мілкі осокові добре розкладені карбонатні глибокопоховані осушені	-	Сучасний елювій	23,7
27 L	Змиті та розмиті ґрунти ярів	-	Лесоподібні відклади	26,1
28	Виходи порід		Лесоподібні відклади, елювій щільних карбон. порід	145,4

Розділ 3

Методика оцінки ресурсів природно-господарського територіального комплексу

Природно-ресурсний потенціал сільськогосподарських територій складається з поєднання агрономічної якості ґрунтів, рельєфу і клімату, що використовуються. За якістю земель (ґрунт, рельєф) відмінності виявляються вже на рівні робочих ділянок і полів територіальної громади, за якістю клімату – на рівні областей і районів. Кожен із цих ресурсів характеризується не одним, а багатьма важливими ознаками. У сукупності вони визначають доцільну структуру угідь і культур, які вирощують, спеціалізацію виробництва господарства.

3.1. Оцінка ґрунтових ресурсів.

Ґрунт характеризується багатьма властивостями, багато з яких періодично контролюються державними службами. Гранулометричний склад, потужність гумусових горизонтів, вміст гумусу та поживних речовин (включаючи мікроелементи), реакція ґрунтового середовища, ступінь забруднення важкими металами та радіонуклідами, деякі інші властивості ґрунтів у поєднанні з гідротермічним режимом території зумовлюють продуктивні можливості земель, визначають їхню придатність для вирощування тих чи інших культур і впливають на вибір агротехнології.

Значення контрольованих показників ґрунтових властивостей у сукупності формують певний рівень родючості ґрунтів. Його можна виразити одним узагальненим показником. Це може бути бал бонітету, сукупний показник родючості ґрунтів, індекс окультуреності, ґрунтово-екологічний індекс, ґрунтово-агроекологічний бонітет, комплексний агрохімічний показник, показник забезпеченості ресурсами родючості ґрунтів та ін.

При виборі того чи іншого методичного підходу комплексної оцінки рівня родючості ґрунтів необхідна його апробація у місцевих умовах.

На рівні господарств узагальнена оцінка рівня родючості ґрунтів робочих ділянок та полів у поєднанні з оцінками індивідуальних показників (особливо тих, що перебувають на критичному рівні) дає змогу:

- розподіляти землі за режимами використання - високо родючі землі відводять під найбільш інтенсивний режим використання, а ґрунти сильно виснажені та деградовані з економічних та екологічних міркувань доцільно виключати з ріллі (під залуження, заліснення);
- розподіляти робочі ділянки за придатністю для обробітку тих чи інших культур із мінімальними витратами на добрива;
- розподіляти добрива по тих полях, на яких прогнозується найбільша їхня окупність;
- визначати пріоритетність робочих ділянок та полів щодо меліорації ґрунтів та використання пестицидів.

3.2. Якість рельєфу.

Рельєф території належить до постійно діючих природних факторів і багато в чому визначає спеціалізацію виробництва та його структуру, розміщення культур, вибір агротехнологій, а також витрати виробництва. Основними господарсько значущими ознаками рельєфу території виступають: ухил поверхні та експозиція схилу, а також ступінь ерозійного розчленування території ярково-балковою мережею. Кожен із них накладає певні обмеження на характер використання земель. Наприклад, чим більша у господарстві площа схилів і чим вони крутіші, тим менше можливостей розміщувати просапні культури. З ускладненням рельєфу через ярково-балкову мережу виникає дрібноконтурність робочих ділянок і, відповідно, скорочується довжина проходження техніки при їх обробітку, тобто зростають матеріальні витрати на вирощування культур. Тому з посиленням просторової неоднорідності території за умовами рельєфу агрономічна якість земель погіршується.

На обласному та районному рівнях прийняття рішень щодо використання земель є сенс проводити узагальнену оцінку якості рельєфу

єдиним показником. Складовими частинами до нього увійдуть показник вирівняності рельєфу (ПВР – за розподілом площ з різною крутизною) (формула 1) та показник еродованості схилових земель (ПЕС – за розподілом площ з ґрунтами різного ступеня еродованості) (формула 2), які нормуються від 0 до 1 відповідно до наступних математичних виразів:

$$\text{ПВР} = (S_1 + 0,98 S_2 + 0,92 S_3 + 0,73 S_4 + 0,45 S_5 + 0,2 S_6 + 0,1 S_7 + 0,05 S_8) / S_x, \quad (1)$$

де *ПВР* – показник вирівняності рельєфу;

$S_1, S_2, S_3, S_4, S_5, S_6, S_7$ – відповідно, площі ріллі з ухілами до 1° , $1-2^\circ$, $2-3^\circ$, $3-5^\circ$, $5-7^\circ$, $7-10^\circ$, $>10^\circ$, га;

S_x – загальна площа ріллі господарства, га.

$$\text{ПЕС} = (S_x - 0,14 S_1 - 0,32 S_2 - 0,54 S_3) / S_x \quad (2)$$

де *ПЕС* – показник еродованості схилових земель;

S_x – загальна площа земель, га;

S_1 – площа слабоеродованих ґрунтів, га;

S_2 – площа середньоеродованих ґрунтів, га;

S_3 – площа сильноеродованих ґрунтів, га.

Узагальнений показник якості рельєфу (ПЯР) обчислюється як середньо-гармонійне значення з показників вирівняності та еродованості (формула 3). За цим показником ранжуються землі сільгоспвиробників у районі та районів в області.

$$\text{ПЯР} = 2 \times \text{ПВР} \times \text{ПЕС} / (\text{ПВР} + \text{ПЕС}) \quad (3)$$

3.3. Агрокліматичні ресурси території.

Такі ресурси, як сонячна радіація, тепло, волога значно визначають технологію землеробства. На вирівняних поверхнях відмінності за цими факторами продуктивності земель виявляються лише на рівні зон, областей і

частково адміністративних районів. У разі складного рельєфу агрокліматична неоднорідність проявляється у межах окремих господарств. Тому на господарському рівні прийняття рішення щодо використання земель доцільно враховувати волого- та теплозабезпеченість конкретних полів і робочих ділянок. Схили південної експозиції сухіші і тепліші, а північної – холодніші та вологіші, ніж водороздільні плато.

Для оцінки схилів за середньобагаторічною сумою температур понад 10°C використовують формулу 4:

$$Pt = \frac{\sum_{t>10} K \times Y^{0.7}}{75 - III} \quad (4)$$

Ці поправки дають змогу орієнтуватися при розміщенні культур з різними вимогами до теплозабезпечення. Аналогічні відмінності між схилами різних експозицій спостерігаються і щодо вологозабезпеченості. Поправки до коефіцієнта зволоження, який розрахований для кожного району, здійснюють за формулами 5 – 7.

Для південних схилів:

$$P_3 = \frac{\sqrt{K_3(0,5Y + 2\sqrt{Y})}}{100} \quad (5)$$

Для північних схилів:

$$P_3 = \frac{\sqrt{K_3(1,3Y + 3,6Y^{0.7})}}{100} \quad (6)$$

Для інших схилів:

$$P_3 = \frac{\sqrt{K_3(0,3Y + \sqrt{Y})}}{100} \quad (7)$$

P_3 – поправка до коефіцієнту зволоження;

K_3 – коефіцієнт зволоження для плакорних умов;

Y – крутизна схилів у градусах.

Для схилів південної, західної та східної експозицій поправки завжди мають від’ємні значення, для північної – додатні.

У зв'язку з таким характером перерозподілу тепла та вологи по схилах у тих зонах, в яких у дефіциті є тепло, сприятливіші умови для обробітку більшості сільськогосподарських культур складаються на схилах південної експозиції, у зонах з дефіцитом вологи – на схилах північної експозиції.

Така неоднорідність території одного господарства за гідротермічним режимом полів на різноорієнтованих схилах розширює спектр культур, що можна вирощувати і дає змогу вирощувати навіть ті з них, які не адаптовані до умов зони.

Природно-ресурсний потенціал території визначає лише потенційний рівень продуктивності земель, тобто той, що лімітується агрокліматичними ресурсами, рівнем родючості ґрунтів та якістю рельєфу. Цей продукційний потенціал території, зумовлений забезпеченістю природними ресурсами, реалізується у господарсько корисний результат лише за участі господарських ресурсів у процесі виробництва.

Найбільш значущими з них для сукупної оцінки потенціалу території є трудові ресурси, енергетичні потужності, основні фонди сільськогосподарського призначення та оборотні кошти. Від забезпеченості ними господарств залежить рівень використання природних ресурсів продуктивності.

Збалансованість між природними та господарськими ресурсами, а також між окремими складовими частинами останніх дасть змогу продуктивніше використовувати кожен із них.

Якщо вартість валової продукції рослинництва порівнювати із забезпеченістю ресурсами, можна оцінити ефективність використання одиниці кожного ресурсу. Їх ранжування дає змогу визначити ресурси, які у господарствах використовуються найменш продуктивно.

Розділ 4

Оцінка природно-ресурсного потенціалу Поморянської ТГ Львівської області

4.1. Оцінка ґрунтових ресурсів

За агроґрунтовим районуванням територія селищної Ради відноситься до Львівсько-Перемишлянського агроґрунтового підрайону Західного Лісостепу.

Ґрунтовий покрив селищної Ради складний за генезисом, умовами зволоження, інтенсивністю еродованості, що обумовлено складністю факторів ґрунтотворення. Ґрунтовий покрив лісостепової зони склався під впливом тісної взаємодії таких найголовніших факторів: помірного клімату з нейтральним балансом вологи і періодично промивним водним режимом; наявністю карбонатних лесопоцібних відкладів суглинково гранулометричного складу в якості ґрунтотвірної породи; більш або менш розчленованого ерозією рельєфу місцевості, частково лісової, частково степової рослинної формації, інтенсивного впливу господарської діяльності людини.

Ґрунтовий покрив господарства складається з чорноземів опідзолених сірих і темно-сірих опідзолених та дерново-карбонатних ґрунтів. По днищах балок, долинах річок сформувались дернові, лучні лучно-болотні, болотні і намиті ґрунти.

В результаті коректування матеріалів крупномасштабного обстеження ґрунтів на території сільради виявлено 28 ґрунтових відмін. Вони виділялись з врахуванням природних факторів і впливу господарської діяльності людини.

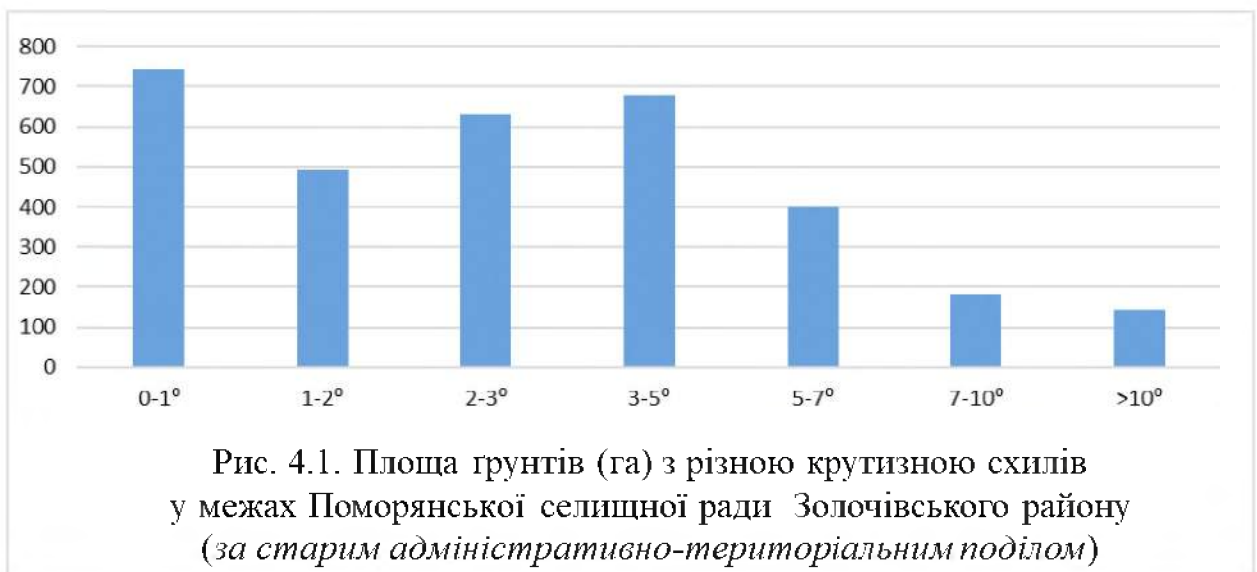
4.2. Характеристика якості рельєфу

Таблиця 4.1

Площі ґрунтів з різною крутизною схилів у межах
Поморянської селищної ради Золочівського району

Крутизна, градуси	Площа	
	га	%
0-1°	742,8	22,7
1-2°	493,7	15,1
2-3°	632,1	19,3
3-5°	678,9	20,7
5-7°	401	12,2
7-10°	182,9	5,6
>10°	144,7	4,4
Сума	3276,1	100

$$\text{ПВР} = (742.8 + 0,98 * 493.7 + 0,92 * 632.1 + 0,73 * 678.9 + 0,45 * 401 + 0,2 * 182.9 + 0,1 * 72.8 + 0,05 * 71.9) / 3776.1 = 0.66$$

За рисунком 4.1 ми можемо бачити, що у межах Поморянської селищної ради Золочівського району переважають ґрунти з крутизною схилів 0-1°. На другій місці ґрунти з крутизною схилів 3-5°. Найменшу площу

займають ґрунти з крутизною схилів більше 10°. Отже, територія Поморянської селешної ради чудово підходить для ведення аграрного бізнесу та сільськогосподарського господарства саме тому, що більша частина ґрунтів знаходиться на території переважно на рівнинній території.

Показник вирівняності рельєфу становить 0,66.

Таблиця 4.2

Експлікація земель Поморянської селищної ради Золочівського району за ступенем еродованості

Категорії земель	Площа,		у т.ч. по земельних угіддях						
	га	%	рілля	Присадибні землі	сіножаті	пасовища	ліси	чагарники	Інші землі
Незмиті	1278,9	39	727,7	134,4	198,6	62	11,1	2,1	
Слабозмиті	499,4	14	352,3	38,6	1,7	31,9	0,6	4,3	
Середньозмиті	615,8	20	397,3	50,5	1,2	63,9	13,7	4,8	
Сильнозмиті	710,5	25	352,3	109,5	1,2	100,1	27,9	-	
Сильнозмиті+розмиті+виходи порід	171,5	2	415,6	-	-	16,8	-	1	127,6
Разом	3276,1	100	1893,0	333,0	201,5	274,7	53,3	12,2	139,6

Показник еродованості схилівих земель становить - 0,83

$$\text{ПЕС} = (3276.1 - 0,14 * 499.4 - 0,32 * 1042 - 0,54 * 283.6) / 3276.1 = 0.83$$

$$\text{ПЯР} = 2 * 0,66 * 0.83 / (0,66 + 0.83) = 0.73$$

Висновки

У ході виконання курсової роботи було проведено детальний аналіз природно-ресурсного потенціалу Поморянської територіальної громади Львівської області. Дослідження включало в себе оцінку природних ресурсів, географічне розташування та потенціал для розвитку різних видів діяльності.

Отже, проанализувавши характеристику якості рельєфу ми прийшли висновку. Що територія Поморянської територіальної громади ідеально підходить для ведення сільськогосподарського господарства. Тому що більша частина території ґрунтів знаходиться на рівних ділянках схилів. Основна частина ґрунтів знаходиться на ділянках які не перевищують крутизну схилів 3-5°.

У результаті дослідження можна зробити висновок, що природно-ресурсний потенціал Поморянської ТГ Львівської області є незвичайно великий. І потрібно більше розвивати сільське господарство і аграрний бізнес на даній території.

Список літератури

1. Агрокліматичний довідник України. К.: Урожай, 2006. 512 с.
2. Білик Г. І., Голубець М. А. Принципи геоботанічного районування Української РСР // Геоботанічне районування Української РСР. К.: Наукова думка, 1977. С. 9–16.
3. Гаськевич О. В., Позняк С. П. Структура ґрунтового покриву Гологоро-Кременецького горбогір'я. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 208 с.
4. Ґрунти Львівської області: колективна монографія / за ред. С. П. Позняка. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 424 с.
5. Добряк Д. С., Канаш О. П., Бабміндра Д. І., Розумний І. А. Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх еколого-безпечного використання. Київ : Урожай, 2007. 463 с.
6. Добряк Д. С., Канаш О. П., Розумний І. А. Класифікація та еколого-безпечне використання сільськогосподарських земель. Київ : Вид-во ІЗ УААН, 2001. 309 с.
7. Загальне геоморфологічне районування території України / [Палієнко В.П., Барщевський Н.Е., Бортник С.Ю. та ін.]. // Український географічний журнал. Київ, 2004. №1. С. 3-11.
8. Кіт М.Г. Морфологія ґрунтів. Основи теорії і практикум: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 232с.
9. Мартин А. Г., Осипчук С. О., Чумаченко О. М. Природно-сільськогосподарське районування України : монографія. Київ. 328 с.
10. Медведєв В. В., Пліско І.В. Бонітування і якісна оцінка орних земель України. Харків : Друкарня № 13, 2006. 386 с.
11. Папіш Ігор. Чорноземи на лесових породах Західноукраїнського краю: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 326 с.
12. Позняк С. П., Красєха Є. Н. Чинники ґрунтоутворення. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 400 с.

13. Природа Української РСР. Клімат / В. М. Бабиченко, М. Б. Барабаш, К. Т. Логвинов та ін. Київ: Наукова думка, 1984. 232 с.
14. Телегуз О. В., Кіт М.Г. Агроєкологічна оцінка ґрунтів : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 260 с.
15. Технічний звіт по коректуванню матеріалів крупномасштабного обстеження ґрунтів Поморянської селищної ради Золочівського району Львівської області. Львів, 1994. 69 с.
16. Удосконалена схема фізико-географічного районування України [О. М. Маринич, Г.О. Пархоменко, О.М. Петренко, П.Г. Шищенко] // Український географічний журнал. К., 2003. № 1.
17. Цись П.М. Геоморфологія УРСР. Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1962. 223 с.

Відгук
на курсову роботу студента 4 курсу
кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів географічного факультету
спеціальності 103 Ґрунтознавство та експертна оцінка земель
Пуківського Назара Ігоровича
«Природно-ресурсний потенціал Поморянської ТГ Львівської області»

Для написання курсової роботи Пуківський Назар опрацював ряд літературних джерел, вивчив природні умови території Поморянської ТГ Львівської області, проаналізував результати попередніх досліджень ґрунтів Поморянської селищної ради Золочівського району. Природно-ресурсний потенціал території оцінював за трьома складовими: ґрунтовим покривом (за балами бонітету), рельєфом (крутизна схилів, яка впливає на ступінь змитості ґрунтів, адже у межах Поморянської селищної ради найбільшою проблемою ґрунтового покриву є розвиток водної ерозії) і кліматом (ця складова ще детально не розглянута в курсовій).

Перед студентом ставилися завдання: за результатами ґрунтових обстежень попередніх років вивчити морфологічні, фізичні, фізико-хімічні властивості ґрунтів території досліджень, оцінити ґрунтові ресурси Поморянської селищної ради Золочівського району Львівської області; вивчити агрокліматичні ресурси території досліджень; за набором показників якості ґрунтів, рельєфу та агроклімату, здійснити комплексну оцінку природно-ресурсного потенціалу території Поморянської ТГ Золочівського району Львівської області (апробація методики).

Студент справився не зі всіма завданнями, які ставилися перед ним (не проаналізовано якість ґрунтів).

Курсова робота Пуківського Назара Ігоровича «Природно-ресурсний потенціал Поморянської ТГ Львівської області» допускається до захисту перед комісією.

Науковий керівник роботи,
доцентка кафедри ґрунтознавства
і географії ґрунтів

Галина Іванюк

РЕЦЕНЗІЯ

на курсову роботу студента 4 курсу
кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів географічного факультету
спеціальності 103 Ґрунтознавство та експертна оцінка земель

Пуківського Назара Ігоровича

«Природно-ресурсний потенціал Поморянської ТГ Львівської області»

Курсова робота Пуківського Назара складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і списку використаних джерел (17 позицій). Загальний обсяг роботи становить 26 сторінок. Структура роботи побудована логічно, розкриває зміст запропонованої теми. У вступній частині сформульовано об'єкт і предмет досліджень, мета й основні завдання.

Перший розділ стосується характеристики природних умов Поморянської територіальної громади Львівської області.

У розділі 2 описані ґрунти території досліджень і їхнє поширення, визначене положення території у схемах природно-сільськогосподарського та ґрунтово-географічного районувань.

Розділ 3 присвячений опису методики вивчення природно-ресурсного потенціалу територій.

У розділі 4 представлена оцінка природно-ресурсного потенціалу (оцінка ґрунтових ресурсів і рельєфу) ґрунтів Поморянської селищної ради Золочівського району.

До курсової роботи маємо такі зауваження та побажання:

1. У роботі є мовленнєві помилки.
2. Відсутня оцінка кліматичного потенціалу території досліджень і якості ґрунтів.

Курсова робота Пуківського Назара Ігоровича «Природно-ресурсний потенціал Поморянської ТГ Львівської області» допускається до захисту. За умови успішного захисту студент заслуговує на позитивну оцінку.

Рецензент
професор кафедри ґрунтознавства
і географії ґрунтів,

Папіш І. Я.